

Datum 2020-10-21

Diarienummer 1139/20

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads yttrande över remiss Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (U2020-03811-S)

Yttrande

Göteborgs Stad tillstyrker förslagen i utredningen med beaktande av de synpunkter som lämnas.

Fritidshemmet

3.6 Ett allmänt fritidshem på sikt?

Göteborgs Stad delar utredningens analys av behovet av att kraftsamla för att öka måluppfyllelsen i skolverksamheterna, i synnerhet för elever i utanförskapsområden och att detta inkluderar en utveckling av fritidshemmets verksamhet.

Göteborgs Stad delar även utredningens uppfattning att det i dag inte är möjligt att införa ett allmänt fritidshem.

Det är Göteborgs Stads bedömning att det är viktigt ett en eventuell utredning om att erbjuda fritidshem till alla barn i utanförskapsområden eller segregerade områden beaktar de ökade kostnaderna för kommunerna och att staten enligt finansieringsprincipen i sådant fall ersätter dessa. Det är viktigt att inom kommunen kunna definiera det som benämns utanförskapsområden eller segregerade områden.

Om det i stället blir ett riktat statsbidrag som utredningen alternativt föreslår anser Göteborgs Stad att ett sådan statsbidrag behöver vara långsiktigt.

4.5.1 En anställning som lärare i fritidshemmet ska inte vara ett krav för utbildning inom VAL

Göteborgs Stad välkomnar förslaget om att kravet på läraranställning tas bort.

I samband med Göteborgs Stads yttrande över promemorian Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom

VAL¹ påpekades att även personal i fritidshemmet bör omfattas av de förenklade reglerna om att medverka i undervisningen, så som då föreslogs också gälla förskollärare. Nuvarande bestämmelser leder till att en stor grupp med lång erfarenhet av arbete inom fritidshem utesluts från möjligheten till vidareutbildning.

4.6.1 Läroplanen i fritidshemmet del 4 behöver förtydligas

Göteborgs Stad ställer sig positiv till att Skolverket får i uppdrag att förtydliga läroplanens skrivning om ansvarsfördelningen i arbetslaget.

5.7 Det systematiska kvalitetsarbetet behöver förstärkas

Göteborgs Stad delar utredningens lägesbedömning gällande behovet av ett utvecklat systematiskt kvalitetsarbete, och välkomnar ett stödmaterial.

5.9 Utveckling av fritidshemmets verksamhet

Göteborgs Stad stödjer förslaget om att Skolverket tillsammans med lärosätena ger stöd för fritidshemssamordnare, förutsatt att detta kombineras med ett långsiktigt statsbidrag.

6.1 Kommunernas resursfördelning

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning att det är rimligt att fördela resurser till fritidshemmen utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar.

6.2.3 Statsbidrag där fritidshemmet skulle kunna omfattas eller omfattas i högre grad än idag

Göteborgs Stad instämmer i utredningens förslag om att riktade statsbidrag inom skolan ska utvidgas till att även omfatta fritidshemmet.

Göteborgs Stad bedömer att utredningens förslag som effektiva i syfte att uppnå incitament för lärare i fritidshem att vilja utveckla verksamheten och kvaliteten. Satsningarna bör enligt Göteborgs Stad åtföljas av en motsvarande ramhöjning för att få avsedd effekt, i synnerhet mot bakgrund av utredningens övriga förslag om utökad inskrivning i fritidshemmet för elever i segregerade områden och elever i behov av särskilt stöd.

8.4 Förslag och bedömningar

När det gäller utredningens förslag om riktlinjer för utformning och funktionalitet av fritidshemmets lokaler vill Göteborgs Stad lyfta att utredningen saknar en ekonomisk konsekvensbeskrivning. Göteborgs Stad vill i sammanhanget också poängtera att det inom skolväsendet i övrigt inte finns några sådana riktlinjer för lokalernas beskaffenhet.

9.2.1 Elever bör kunna få extra anpassningar och särskilt stöd enbart inom ramen för undervisningen i fritidshemmet

Göteborgs Stad välkomnar ett klargörande som följer av utredningens förslag gällande särskilt stöd inom fritidshemmet.

¹ Utbildningsdepartementets promemoria, 2019-10-04, dnr U2019/03260/UH.

9.3.1 Elever ska kunna ges plats i fritidshemmet om det behövs för att kunna nå läroplanens kunskapskrav
Göteborgs Stad instämmer i utredningen förslag.

Även om lagstiftningen tydliggörs för att inkludera fler elever anser Göteborgs Stad att betydande hinder kvarstår: alla elever kommer inte att å vårdnadshavare aktivt måste stå bakom varje inskrivning.

I praktiken är den elevgrupp som skulle vara aktuell för inskrivning i fritidshemmet på den föreslagna grunden till stora delar densamma som i dagsläget redan kan skrivas in på grunden i 14 kapitlet 5 § skollagen eller 14 kapitlet 6 § skollagen. Det handlar ofta om elever med annat modersmål än svenska eller elever med behov av träning i socialt samspel. Göteborgs Stad menar därför att föreliggande förslag bör tas fram i ett sammanhang där en översyn görs samtidigt av 14 kapitlet 5 och 6 §§ skollagen för ökad tydlighet.

10.3.1 Tydliggör regelverket kring samverkan med förenings-, kultur- och friluftslivet
Göteborgs Stad välkomnar utredningens initiativ att ge Skolverket i uppdrag att tydliggöra vilka regler som gäller för denna typ av samverkan.

Göteborgs Stad ser positivt på att regelverket kring samverkan med förenings-, kultur- och friluftslivet förtydligas. Upphandlingsperspektivet bör finnas med i Skolverkets förtydliganden. Ett förtydligande bör omfatta hur kommunerna vid ett samarbete ska förhålla sig till upphandlingsreglerna mer konkret, bland annat vad gäller upphandlingslagstiftningens begrepp ”icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse”, välfärdstjänster och de tjänster som anges i bilagorna 2 och 2 a till LOU [2016:1145]

Pedagogisk omsorg

11.6 En förbättrad pedagogisk omsorg
Göteborgs Stad stödjer utredningens förslag om förtydligande och utökade kvalitetskrav för pedagogisk omsorg.

Göteborgs Stad efterfrågar i detta sammanhang en översyn av skolverkets allmänna råd för pedagogisk omsorg där de stärkta kvalitetskraven tydliggörs.

11.6.3 Introduktionsutbildning av Skolverket
Göteborgs Stad ställer sig bakom utredningens förslag att ge Skolverket i uppdrag att utforma en introduktionsutbildning.

Göteborgs Stad anser att en introduktionsutbildning ska innehålla krav på kunskaper i svenska språket. Att få lära sig det svenska språket är en förutsättning för att kunna bli delaktig som medborgare i ett demokratiskt samhälle och något som alla barn ska ges rätt till.

11.6.5, 11.7.2 och 11.7.3 Tillsyn, lämplighetsprövning och konfessionella inslag

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag om skärpta krav på ägar- och tillsynsprövning för verksamheter som bedriver pedagogisk omsorg.

Göteborgs Stad gör bedömningen att lagreglering som möjliggör ökad tillsyn över pedagogisk omsorg leder till en verksamhet av hög kvalitet. Det är enligt Göteborgs Stad viktigt att regleringen av godkännande och tillsyn gällande pedagogisk omsorg så långt det är möjligt blir enhetlig i förhållande till övriga skolverksamheter.

Göteborgs Stad ställer sig bakom förslagen om lämplighetsprövning, reglering av konfessionella inslag, samt bakom registerkontroll.

11.8.1 Etableringsstopp pedagogisk omsorg

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag om etableringsstopp.

Göteborgs Stad anser att verksamheter som håller en hög kvalitet i högre grad kan kompensera för brister och ge barnen likvärdiga möjligheter till fortsatt lärande inför start i förskoleklass. Enligt Göteborgs Stad främjar inte en kvalitativ skillnad mellan förskola och pedagogisk omsorg likvärdiga förutsättningar för barns lärande och utveckling.

Göteborgs Stad ser dock inte ett etableringsstopp som enskilt avgörande för främjandet av stärkt kvalitet och likvärdighet. Göteborgs Stad instämmer därför i utredningens bedömning att alternativ 1:s kvalitetshöjande förslag måste kombineras med alternativ 2:s förslag om etableringsstopp.

Göteborgs Stad instämmer i utredningens bedömning att ett etableringsstopp inverkar på den kommunala självstyrelsen men att det är motiverat för att säkerställa att barn och deras vårdnadshavare erbjuds en kvalitativ och långsiktig verksamhet, samt för att förhindra att oseriösa huvudmän etablerar sig inom pedagogisk omsorg.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Daniel Bernmar (V), Karin Pleijel (MP), Jonas Attenius (S), Jessica Blixt (D) och Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag och avslag på yrkande från M, L, C och KD den 16 oktober 2020 (bilaga A).

Ordföranden Axel Josefson (M) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag med ändring enligt yrkande från M, L, C och KD den 16 oktober 2020 (bilaga A).

Kommunstyrelsen beslutade utan omröstning att bifalla Daniel Bernmars m.fl. yrkande.

Representanterna från S antecknade som yttrande en skrivelse från den 21 oktober 2020 (bilaga B).

Representanterna från D antecknade som yttrande en skrivelse från den 19 oktober 2020 (bilaga C).

Representanterna från V antecknade som yttrande en skrivelse från den 20 oktober 2020 (bilaga D).

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 14 oktober 2020 (bilaga E).

Göteborg den 21 oktober 2020
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet - Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Punkt 11.8.1 i Stadsledningskontorets förslag till yttrande ersätts med följande lydelse:

Göteborgs Stad anser att verksamheter som håller en hög kvalitet i högre grad kan kompensera för brister och ge barnen likvärdiga möjligheter till fortsatt lärande inför start i förskoleklass.

Utredningen lyfter behovet av att förtydliga de bestämmelser som styr pedagogisk omsorg. Syftet, enligt utredningen, är att höja verksamhetens kvalitet och likvärdighet. Om verksamhetsformens kvalitetskrav tillåts närma sig de kvalitetskrav som gäller för förskolan, utan att för den skull låta verksamhetsformerna bli för lika, borde det leda till att kvaliteten blir bättre och att barnen får den stimulans som krävs för att kunna utvecklas och lära. Göteborgs stad instämmer i dessa slutsatser och de förslag som lämnas av utredningen. Däremot avstyrks förslaget om etableringsstopp. Ett etableringsstopp har en inverkan på den kommunala självstyrelsen. Det kommer även att leda till ökade kostnader och därutöver är det Göteborgs stads bedömning att den pedagogiska omsorgen i stort är ett fungerande komplement till förskolan och erbjuder valfrihet för familjer.

2. Att i övrigt godkänna Stadsledningskontorets förslag till yttrande.

Yrkandet

Utredningen har haft som sitt uppdrag att kartlägga och analysera vilka utvecklingsområden som finns i fritidshem och föreslå åtgärder för ökad kvalitet, likvärdighet samt för stärkt kompensatoriskt uppdrag.

Utredningen har även haft uppdraget att kartlägga och analysera om pedagogisk omsorg stimulerar barns utveckling och lärande i tillräcklig grad och om verksamheten förbereder barnen för fortsatt lärande, samt lämna förslag för att främja att barn får likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass. Utredningen föreslår ett antal kvalitetshöjande åtgärder kopplade till fritidshemmet inom bland annat kompetensförsörjning, systematiskt kvalitetsarbete, styrning och ledning, lärmiljö och särskilt stöd. Ett inledande steg bör enligt utredningen vara att utreda möjligheten för kommuner att erbjuda fritidshem till alla barn i så kallade utanförskapsområden eller segregerade områden. När det gäller pedagogisk omsorg föreslår utredningen att de bestämmelser som i dag styr verksamheten förtydligas och stärks i syftet är att höja kvalitet och likvärdighet. Det är i grunden bra förslag. Kompletterat med särskilt stärkta krav vid etablering.

Utredningen föreslår även att staten ska införa ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg som verksamhetsform. Det är inte en uppfattning som vi delar. I många avseenden är den pedagogiska omsorgen ett fungerande komplement till förskolan och erbjuder valfrihet för familjer. Om verksamhetsformens kvalitetskrav tillåts närma sig de kvalitetskrav som gäller för förskolan, utan att för den skull låta verksamhetsformerna bli för lika, borde det leda till att kvaliteten blir bättre och att barnen får den stimulans som krävs för att kunna utvecklas och lära. Kommuner kan också strama upp regelverket för den pedagogiska omsorgen för att säkerställa barns behov och utveckling.

Yttrande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet – stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Remissen berör två områden inom skolväsendet där Socialdemokraterna i Göteborg tagit ett flertal lokala initiativ för att förbättra kvaliteten och för att lyfta frågorna med den nationella politiska nivån. Det är glädjande att utredningen kommer med förslag som överensstämmer med den verklighetsbild vi upplever på kommunal nivå.

Utredningen föreslår etableringsstopp för enskild pedagogisk omsorg. Det är uppenbart att det i Göteborg finns privat pedagogisk omsorg som inte är bra för barn, vilket tydligt framgår av förskolenämndens yttrande. Med ett etableringsstopp kommer enskild pedagogisk omsorg kunna finnas kvar i många år. För att stoppa direkt olämpliga befintliga aktörer måste kommuner ha goda möjligheter att granska och pröva nuvarande beslut och godkännanden. Samverkan mellan kommuner och regionala och statliga myndigheter måste förbättras för att underlätta kommunernas tillsyn och granskning.

Förekomsten av dagbarnvårdare i privat regi kräver att staden tvingas lägga resurser, som hade kunnat gå till barnomsorg, på att istället kontrollera att inte kriminella eller våldsbejakande extremister tillskansar sig skattepengar och riskerar att påverka barn på ett negativt sätt eller utsätta dem för fara. Vi förutsätter att staten kompenserar kommunerna för denna kontrollapparat som är en följd effekt av nationell lagstiftning. Bakgrunden till de brister vi nu tvingas hantera är den ideologiskt motiverade privatiseringen av välfärden som inleddes på 1990-talet. I mitten av 2000-talet togs tillståndskravet för att driva enskilda förskolor och familjedaghem bort som ett led i att skapa etableringsfrihet. Företagens affärsintressen tilläts gå före barnens rätt till en trygg omsorg.

Utredningens förslag om ökade kvalitetskrav kring bland annat konfessionella inslag och registerkontroll riskerar att vara otillräckliga. Folkbokföring på skilda adresser kan användas strategiskt för att slippa registerkontroll. Ur ett trygghetsperspektiv är inte det viktiga vilken adress personer är skrivna på utan vilka personer som kommer att befinna sig i

barnens närhet. Vi har svårt att se hur den föreslagna gränsdragningen om konfessionella inslag i privat verksamhet ska kunna upprätthållas. Själva grundproblemet med att barn tas om hand i privatpersoners hem är att insynen är så gott som obefintlig.

Socialdemokraterna har förståelse för att omsorgsformen dagbarnvårdare kan vara ett attraktivt alternativ för familjer där det finns särskilda behov. Det kan finnas anledning att ompröva slutsatsen att även stoppa dagbarnvårdare i kommunal regi. Kommunala dagbarnvårdare kan i undantagsfall vara ett välfungerande sätt, att utifrån familjers behov och kommunens förutsättningar, ordna med barnomsorg under särskilda omständigheter. Om utredningens förslag blir verklighet måste befintliga dagbarnvårdare få utbildning och kompetensutveckling för att kunna erbjudas anställning inom kommunens förskoleverksamhet.

Fritidshemmens utveckling mot ökad professionalism, ökade kompetenskrav och krav på undervisningens innehåll, har bidragit till att verksamheten är allt mer central för barn att delta i. Särskilt för barn med stora behov av kompensatoriska insatser. Därför är det välkommet att utredningen lyfter behovet att utreda hur fritidshemmen kan öppnas för barn i socialt utsatta områden och att utredningen på sikt föreslår införande av allmänt fritidshem. Det finns många yrkesgrupper i fritidshemsverksamheten som bidrar positivt till barnens utveckling, exempelvis fritidsledare, elevassistenter och barnskötare. Det är bra att utredningen föreslår att även dessa ska kunna ingå i validering till lärare mot fritidshem. Samtidigt bör det tydligare betonas att även personal utan lärarbehörighet har en viktig roll även framgent att spela i fritidshemmet utifrån sina respektive yrkesroller.

Yttrande angående - Remiss från Utbildningsdepartementet - Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Yttrandet

Glappet mellan pedagogisk omsorg och förskola har blivit alltför stort och det främjar inte likvärdiga förutsättningar för barns lärande och utveckling. Detta drabbar barn i utsatta områden och med sårbara socioekonomiska förhållanden extra hårt.

Det finns också anledning att misstänka att barn som av olika anledningar far illa i sitt hem, inte fångas upp inom olämplig pedagogisk omsorg. På så viss mister barnet även sitt naturliga skyddsnet från omgivningen.

Ett återkommande problem som Förskoleförvaltningen arbetar systematiskt för att motverka och upptäcka, är att högst olämpliga aktörer såsom våldsbejakande islamister söker sig till att bedriva förskola och pedagogisk omsorg. Problemet är omfattande och visar inga tecken på att avta. Samtidigt som någon enskild enhet efter mycket arbete kan stängas ner, kommer nya ansökningar in. Det är därför av yttersta vikt att lagen svarar upp för denna problematik och vi välkomnar utredningens ställningstagande som omfattar stärkta kvalitetskrav, ökad tillsyn och granskning av huvudmän.

Vidare ser vi förslaget om att konfessionella inslagen endast får förekomma om de inte strider mot de föreskrifter som gäller för verksamheten, som ett steg i rätt riktning. Demokraterna anser dock att konfessionella inslag inte alls bör förekomma. Detta då alla barn ska ha rätt till en pedagogisk omsorg/förskola fri från religiös påverkan.

Att främja likvärdiga förutsättningar för barns lärande och utveckling är grundläggande. Alla barn ska ges samma möjlighet att utveckla sina språkkunskaper i svenska inför skolstart. Därför är det nödvändigt att stärkta språkrav ställs på de som bedriver pedagogisk omsorg och förskola.

Det behöver bli enklare att bryta avtal med huvudmän som av en eller annan anledning inte uppfyller kraven på god kvalitet. Demokraterna ställer sig positiva till förslaget om ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg utifrån Göteborgs Stads kontext och ur ett kvalitets- och likvärdighetsperspektiv.

Yttrande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet -Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg

Yttrandet

Pedagogisk omsorg är inte en skolform och det finns inga krav på att verksamheten följer läroplanen eller har utbildad personal. Den marknad som har vuxit fram inom pedagogisk omsorg är problematisk då den svaga regleringen gör det enkelt att tjäna pengar på låg kvalitet. Kommunerna har svårt att ställa krav och följa upp verksamheten eftersom lagen är svag och otydlig. Vänsterpartiet anser att behovet av flexibla barnomsorgsformer inte ska kunna utnyttjas för att starta och bedriva mycket lönsam barnomsorgsverksamhet av tveksam kvalitet.

Utredningens förslag om skärpta krav på ägar-och tillsynsprövning, lämplighetsprövning, samt reglering av konfessionella inslag är särskilt betydelsefulla för att främja stärkt kvalitet och likvärdighet. Dessa förslag behöver verkställas skyndsamt och gälla även för pedagogisk omsorg som bedrivs idag.

Vänsterpartiet förordar, i enighet med utredningen och Göteborgs Förskolenämnd, att förändringarna införs enligt alternativ 2, som innebär etableringsstopp för pedagogisk omsorg. Detta kommer på sikt leda till att pedagogisk omsorg som verksamhetsform försvinner och att alla barn erbjuds pedagogisk verksamhet inom förskolan.

Yttrande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet - Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)

Yttrandet

Många barn med utländsk härkomst lever i utsatta områden utan att ta del av den svenska kulturen eller svenska värderingar. Med den massiva invandring de senaste decennierna har värderingar och synsätt som inte kan tillåtas fått fotfäste i vårt land, speciellt i utsatta områden. Det finns barn som växer upp med hederskultur och sedvänjor som strider mot svensk lag. I dessa utsatta områden förekommer våld, narkotikahandel och utåtagerande missnöje mot samhället. I så kallade ”särskilt utsatta” områden förekommer systematiska hot, parallella samhällsstrukturer, extremism och hög koncentration av kriminella.

För barn är det naturligtvis destruktivt att ständigt vistas i enbart sådana miljöer. Barn som växer upp i utsatta områden behöver i större utsträckning kontakt med andra barn och vuxna för att få tillgång till det svenska språket, ta del av svenska normer och värderingar, samt känna delaktighet i det svenska samhället.

Det handlar om att ge barn med invandrarbakgrund i destruktiva uppväxtmiljöer samma förutsättningar som barn med svensk bakgrund för att på riktigt skapa ett jämlikt samhälle där alla har samma möjligheter, förutsättningar och i förlängningen även samma skyldigheter.

Språket är den enskilt viktigaste faktorn för lyckad integration av de med utländska föräldrar. Utan ett godtagbart språk är chanserna att lyckas i samhället, skaffa sig ett bra arbete och klara av allt som vi förväntas klara i vårt moderna samhälle omöjligt. Det är inte möjligt att integreras och bli en närande samhällsmedborgare utan att behärska god svenska. Inte heller är det möjligt att själv ta sig ur det utanförskap som många barn i utsatta områden lever i.

Samtalsspråket på fritidshem och inom pedagogisk omsorg ska vara svenska. Att barnen utvecklar sin språkliga förmåga är grundläggande för en lyckad skolstart.

Det är av största vikt att förhindra att oseriösa huvudmän etablerar sig inom pedagogisk omsorg. Vi välkomnar förstärkta kvalitetskrav, ökad tillsyn och granskning av huvudmän både vid etablering och under drift.

”Undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell”

- Alla som arbetar i skolan ska arbeta aktivt för jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar.
- Inget barn ska i skolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling.
- Alla sådana tendenser ska skolan motverka.